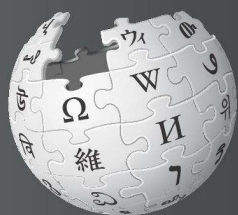

Замислите свет у
коме свака особа
на планети има
слободан приступ
целокупном
људском знању.

Џими Вејлс

Добродошли на
Википедију

Википедија је највећа енциклопедија на свету. Ствара је и одржава преко 32 милиона корисника из целог света. Сваког месеца Википедија има око 550 милиона посета. Википедија садржи преко 21 милион чланака на 283 различита језика. Слободна је за коришћење, уређивање и на њој нема рекламирања.

(Подаци из децембра 2011)

Здраво! Моје име је Марија. Користим Википедију увек када треба да научим више о некој теми. У последње време се питам, ко пише све те чланке? Зашто се ти чланци некада мењају? Прочитала сам да свако може уређивати Википедију. Могу ли и ја? Како?

Након читања Добродошлице, бићеш у могућности да:

- » Разумеш како функционише Википедија
- » Направиш кориснички налог
- » Разумеш Википедијин кориснички интерфејс
- » Наведеш неколико начина за допринос Википедији
- » Комуницираш са другим корисницима преко Странице за разговор
- » Објасниш како се развија неки чланак на Википедији
- » Наведеш одлике квалитеног чланка
- » Напишеш нови чланак

Како Википедија функционише?

Све на Википедији написали су људи попут тебе. У суштини, Википедија не би била највећа енциклопедија на свету да нема људи који континуирано доприносе информацијама, сликама и подацима. Википедија се увећава за око **12.700 чланака дневно** и има преко **11,6 милиона измена месечно**.

(Подаци из децембра 2011)

Многи корисници (википедијанци) шире жељу за пружањем слободног знања свима. То је разлог зашто људи широм света своје слободно време посвећују заштити и унапређењу квалитета чланака на Википедији. Омогућавањем приступа свима, за преузимање и коришћење њеног садржаја, Википедија пружа много могућности за дељење знања.

Али ко одлучује шта ће бити објављено?
Неки главни уредник?

Википедијанци стварају велики број нових чланака и уређују већ постојеће. Било би немогуће имати тако велики тим који би прегледао и верификовао сваку начињену измену у енциклопедији. Уместо тога Википедија се ослања на доприносе уредника широм света који стварају највеће складиште енциклопедијског садржаја.

Већина људи која учествује у стварању Википедије сматра да је је то у исто време забавно и продуктивно. Иако су социјални аспекти рада ка постизању циља забавни, већина активних корисника углавном је вођена жељом да подели слободно знање са светом.

Помоћи свима широм света да приступе слободном садржају ми има смисла. Причај ми још. Кад могу да почнем?

Пробај!

Ко може да уређује постојећи чланак на Википедији? Изабери тачан одговор.

- Само искусни уредник.
- Главни уредник Википедије
- Свако ко има приступ интернету

Одговоре на ово и следећа питања из квизова можеш пронаћи на крају Водича.

Прављење налога на Википедији

Прављење налога је први корак у доприносу Википедији. Налог ти омогућава да ствараш нове странице, шаљеш слике и мењаш називе чланака. Такође добијаш и приступ посебним додацима као што је Списак надгледања. Он ти омогућава да пратиш чланке које уређујеш или оне који те посебно занимају. Да би додао неку страну на Списак надгледања, притисни звездицу на врху чланка.

Све твоје измене повезују се са налогом са твојим корисничким именом. Ово ти омогућава да заједно са осталим корисницима радиш на чланцима и да на тај начин постанеш признати члан заједнице. Док се временом навикаваш на Википедију, схватићеш да имаш доста тога да кажеш у неким дискусијама, а самим тим помоћићеш и другима да реше проблеме.

Можеш уређивати Википедију и без налога. Међутим, без њега, све твоје измене биће повезане са ИП адресом компјутера. Википедијина заједница нема поверења у измене начињене са ИП адреса, нарочито ако су оне повезане са неком школом или компанијом, где нерегистровани корисници врше уносе засноване на пристрасним ставовима. Уређивање чланка у којима је тешко остати неутралан сматра се сукобом интереса на Википедији. На пример, ако ученица уређује чланак о својој школи, вероватно је да ће њен став о значају школе бити субјективан и пристрасан.

Прављење налога на Википедији је лако и није потребно оставити личне податке:

1. Притисни **Пријави се/Региструј се**, које се налази у десном горњем углу.
2. Изабери своје **Корисничко име**.
3. Одабери своју **Лозинку**.
4. Притисни **Направи налог**.

Пробај!

- 1 Направи **налог** на Википедији
- 2 Направи Списак надгледања својих омиљених чланака на Википедији обележавањем звездице на врху чланка. Прати измене на чланку који надгледаш.

То је било брзо! Сада када имам налог могу да доприносим и пишем квалитетне чланке.

Википедијин кориснички интерфејс

Главна страница Википедије.

Разговор се налази на врху сваког чланка. То је место где ти и други корисници можете причати о структури чланка, и постићи консензус у вези њега. Такође, ту можеш потражити помоћ других.

Помоћ пружа могућност да научиш више о Википедији.

Скорашње измене показују измене у свим чланцима на Википедији хронолошким редом. Ово ти омогућава да пратиш евентуалне грешке и вандализме у текстовима.

Википедија постоји на више од 280 језика.

5

Ко је написао овај чланак?
Много ми се свиђа! Нисам
баш сигурна да и ја могу
написати овако добар
чланак.

1 Притисни скорашње измене за било који чланак и проучи страницу. Обрати пажњу како је свака измена повезана са одређеним корисником или ИП адресом. Посматрај како неки корисници описују своје измене. Опис измена је практичан из разлога што помаже другима да разумеју природу неке измене.

2 Маријин пријатељ Немања је почео да уређује чланак и схватио је да су му потребне информације о Википедијиним смерницама, општим стандардима и помоћи за кориснике. Како пронаћи помоћ?

- Скорашње измене
- Помоћ
- Претрага

Одабери тачан одговор.

Региструј се, налази се у десном горњем углу и даје ти могућност да приступиш свим садржајима Википедије и помогнеш њен даљи развој.

Историја ти пружа могућност да видиш и упоредиш старије верзије страница.

Претрага те води до чланка који одговара твом упиту. Ако такав чланак не постоји, биће приказане странице које садрже твој упит.

Како могу да доприносим?

Да ли знаш да можеш доприносити Википедији на више различитих начина? Писање је само једна од њих, а ту су и друге и овако изгледају:

Викигном: Прави ситне измене, на пример, типографске исправке. Даје сугестије о побољшању чланка оствљајући поруку на Страници за разговор.

Уредник: Ради на побољшању језика и граматике у чланку.

Патролер: Надгледа чланке због могућих субјективних измена и исправља их. Такав уредник надгледа рад корисника са политичко-филозофског становишта и труди се да се сачува неутралност чланка.

Медијатор: Смирује дискусије о контроверзним темама и помаже око превазилажења спорова, а такође указује на понашање корисника.

Илустратор: Шаље слике, фотографије, мапе и даје визуелни ефекат неком чланку.

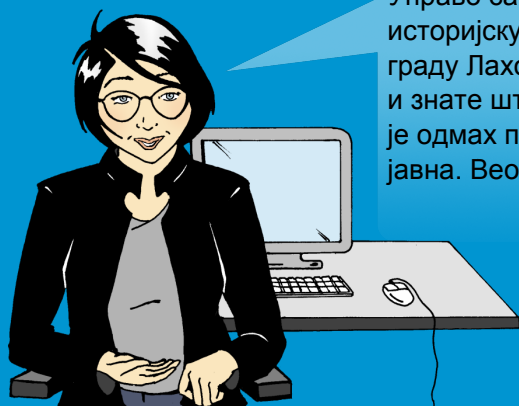

Форматер: Форматира, тј. „викиформатира“ чланке, користећи вики ознаке, те их тако чини лакшим за читање.

Аутор: Додаје информације у чланак из књига, са веб сајтова, новина и других релевантних извора. Он такође иницира стварање нових чланака.

Управо сам исправила историјску чињеницу о граду Лахоре у Пакистану и знате шта? Моја измена је одмах по чувању постала јавна. Веома узбудљиво!

Корисничка страна и Страница за разговор

Постоји на хиљаде корисника који уређују Википедију сваки дан. Неке од тих измена нису поуздане или су пристрасне. Зато поједини википедијанци надгледају скоро све измене користећи Скорашње измене (одељак Техника са леве стране). Та опција омогућава преглед свих измена начињених на неком језичком пројекту. Како википедијанци воде рачуна о великом броју измена, постоји могућност да обришу неки унос који је тачан, али није лепо написан. Да би избегао такве ситуације, веома је важно да уносиш тачне и поуздане информације са провереним изворима.

Додај неке информације о себи и свом интересовању на Корисничкој страни. Одржавајући своју корисничку страницу изграђујеш поверење и дајеш на значају изменама које правиш. Сваки налог има своју Корисничку страну и Страницу за разговор. Везе ка њима можеш пронаћи у горњем десном углу екрана. Својој корисничкој страни приступаш притискањем везе на којој се налази твоје Корисничко име. Притисни Уреди да би написао нешто више о себи. Затим иди на Сачувај страницу у дну екрана када завршиш писање.

Шта се то управо десило?
Измена коју сам начинила у
чланку је нестала. Да ли ју је
неко обрисао? Зашто би неко
то урадио?

Пробај!

Марија воли да фотографише места која посећује. Ако те слике пошаље на Википедију она је:

- Илустратор
- Аутор
- Медијатор
- Форматер

На својој корисничкој станици можеш писати о себи, свом образовању, као и о интересовањима везаним за неке одређене чланке. Такође, овде можеш писати о удружењима којима припадаш како не би дошло до сукоба интереса. На пример, тешко ти је да останеш неутралан док пишеш о организацији у којој радиш. Наравно, користећи своје знање о организацији, можеш писати о значајним информацијама и поставити валидне изворе. Са друге стране, када читаш чланак о својој организацији и увидиш да подаци нису ажурирани, на страници за разговор о чланку остави поруку која ће упутити аутора на твоју страницу за разговор. Тада аутор може проверити твоје изворе и затим их искористити да унапеди и ажурира чланак на Википедији.

Странице Разговор са корисником и Разговор о чланку су места где други корисници могу оставити поруке намењене теби, а ти можеш на истом месту на њих одговорити. Многи уредници остављају поруке добродошлице новим корисницима. Други ће пак, искористити прилику да започну конверзацију и боље упознају тебе и твоје измене.

Сваки чланак има своју страницу за разговор. Она служи википедијанцима да планирају како ће сарађивати током рада на садржају, као и да реше евентуалне конфликте. Ако некога занима зашто си начинио неку измену или жели да ти предложи неки други чланак, користиће страницу за разговор. Она је такође и добро место за тражење помоћи око уређивања истог.

Напомена: Обе странице се у заједници називају Страница за разговор.

Пробај!

Притисни на своје корисничко име и иди на **Уреди**, да би начинио измене.

Истражи различите могућности на траци са алаткама...

A (Подебљано), **A** (Курзив) и (Веза).

Притисни дугме **Напредно** да видиш алатке за формирање.

Ох, неко ми је оставио поруку на страници за разговор. Она ми објашњава зашто су моје измене враћене - нисам навела изворе. Како је тај података наведен на сајту Владе, унећу га поново. Али сада ћу убацити и извор у одељку Референце на дну чланка. Треба ло би да функционише.

Живот једног чланка

Иако би требало да чланци на Википедији буду детаљни и добро написани, нико не очекује да један такав чланак буде написан одједном. Чланци су у почетку најчешће кратки, а затим временом пролазе кроз опсежни колаборативни рад обично пратећи шаблон попут овог:

Најбољи чланци су првобитно кратки и састоје се од збира тема, изјава које поткрепљују његов значај („први...“, „највећи...“, „престоница...“ и др), као и извора, тј. веза ка спољашњим сајтовима који потврђују постојање и значај теме (проверене публикације и веб презентације). Тако састављен чланак назива се клица. Ако било која од ове три поменуте ставке није покривена, заједница може сматрати тему ирелевантном и затим је обрисати.

Када остали корисници додају текст и слике у неки чланак, он прераста из клице у детаљније обрађену тему, која покрива више перспектива, као на пример историјских (пример „године 1913. нови утицај...“, или глобалних („у Европи, то је виђено као...“). Више активних корисника може номинovati неки чланак за **Кандидат за изабрани**. Процес обухвата вредновање, преглед и дубљу анализу квалитета чланка од стране веће групе википедијанаца. То се примењује када је нека тема прошла кроз обимно проширивање. Процес вредновања чине коментари, питања и сугестије које остављају остали корисници. На основу њих аутор планира даљи рад користећи се **страном за разговор**.

Коначно, чланак је достигао ниво у коме је веома читан, поткрепљен изворима и свеобухватан, тако да га само још експерти могу побољшати. Такав чланак може бити изабран за добар. Неколико чланака може бити проглашено од стране заједнице за сјајни. Сјајни чланци појављују се на главној страни Википедије. Потребно је доста труда да би се достигао тај ниво. Сарадња при стварању изабраног чланка је пожељна и побољшава твој статус у Википедијиној заједници. Као и сви остали, тако се и изабрани чланак уређује након проглашења.

Сањам о уређивању чланка који ће се појавити на Главној страни веб сајта који читају милиони људи.

Пробај!

Шта чини вредновање чланка као Кандидата за изабрани? Изабери тачан одговор.

- Вредновање групе википедијанаца
- Вредновање групе експерата
- Вредновање Фондације Викимедија

Које су одлике квалитетног чланка?

Квалитетан чланак је резултат добро дефинисане структуре, енциклопедијског садржаја и активне заједнице:

➤ **Структура:** Обезбеђивањем јасне структуре чланка, омогућује се читаоцима да пронађу тражене информације, а осталим уредницима да одржавају и уређују све одељке истог. Најбољи начин да научиш све о томе је да проучиш неке од сјајних чланака на Википедији. У заглављу изабраног чланка на Главној страни налази се веза која води на страницу са осталим изабраним чланцима. Прегледом списка можеш наћи нешто што те занима.

Већина квалитетних чланака има следећу структуру:

➤ **Увод** у коме се сажето приказује суштина теме покривене у чланку. Имај на уму да увод нема заглавље.

➤ **Скелет (Разрада)** чланка је главни део који се састоји из више заглавља и подналова. Текст о неком месту, на пример може имати следеће поднасловне: порекло назива, географија, историја, привреда, администрација, демографске одлике, култура и др.

➤ **Прилози и фусноте** следе након главног дела чланка. Ту се налази наведена литература, спољашње везе, напомене, везе ка другим чланцима, референце, веб сајтови и др.

Пробај!

- 1 У структури чланка нема заглавља. Изабери тачан одговор.
- Тачно
- Нетачно
- 2 Које квалитете треба да има енциклопедијски чланак? Одабери тачне одговоре.
- Веродостојне изворе
- Неутралну тачку гледишта
- Ближа упутства
- Закључак, структуру, наводе

➤ **Садржај:** Већина википедијанаца сматра садржај најважнијим фактором у оцењивању квалитета чланка. Да би се очувала доследност у квалитету, Википедијина заједница је креирала четири смернице.

➤ **Навођење извора:** Писци се охрабрују да наведу изворе информација. Свака чињеница треба да буде проверљива и да потиче од поузданог извора.

➤ **Неутрална тачка гледишта:** Чланци морају бити написани правилно, без пристрасности и морају да садрже претходно објављене наводе.

➤ **Без промотивног садржаја:** Промотивни материјал, упутства за коришћење, резиме и, каталози за продају и сл. нису део Википедије.

➤ **Без оригиналног истраживања:** Није пожељно да уносиш своје идеје или своје лично мишљење у чланак о некој теми (Википедија то назива оригинално истраживање).

➤ **Заједница:** Сваки допринос Википедији је под слободном лиценцом и јавно доступан. То значи да ниједан уредник нема власништво над било којим чланком. Све теме јесу и биће уређиване од стране великог броја корисника. Другим речима, свако се може придружити процесу одлучивања. Заједница користи Странице за разговор да би се сложила око структуре садржаја неког чланка. Када је тешко постићи консензус, погледај неке од могућности на **Помоћ > Википедијина заједница**. Неки уредници имају вишегодишње искуство на Википедији и оно може бити користан извор за решавање конфликта.

Не могу да пронађем чланак о једној теми. Да ли да сачекам да га неко други напише?

Писање новог чланка

Постоје бројне теме које немају чланак на Википедији. Ако мислиш да нека тема недостаје, укуцај у претрагу њено име. На пример, пробај другачије спеловање или другачије називе. Такође, провери да ли се та тема помиње у неком њој блиском чланку. Рецимо, неко острво може бити поменуто у чланку о држави којој припада. Ако се нигде не спомиње, можда та тема није довољно значајна, као на пример неки гаражни бенд или нека особа која има свој блог. У сваком случају, ако сматараш да нека тема треба да се нађе на Википедији, размисли о писању чланка о њој.

Претражи чланак по називу. Ако не постоји видећеш да се назив приказује као црвена веза. Пристисни на њу и започни уређивање.

Свој нови чланак ћеш добро започети ако се сетиш три кључна елемента:

1. Сажетак теме
2. Разлог зашто је тема значајна
3. Референце ка валидни изворима о теми

Мој први чланак на Википедији је сада сачуван! Биће веома занимљиво видети како ће заједница заједнички да га прошири.

Када започињеш свој чланак биће ти потребан простор за рад. Направи свој радни простор или „песак“ где ћеш моћи да уређујеш чланак све док не испуниш сва три битна елемента.

Да би направио песак: Иди на своју Корисничку страну > **Уреди** > Укуцај **[[Корисник:<Твоје корисничко име>/Песак]]** > **Сачувај страницу** > Притисни везу коју си управо направио. Сада си у свом песку!

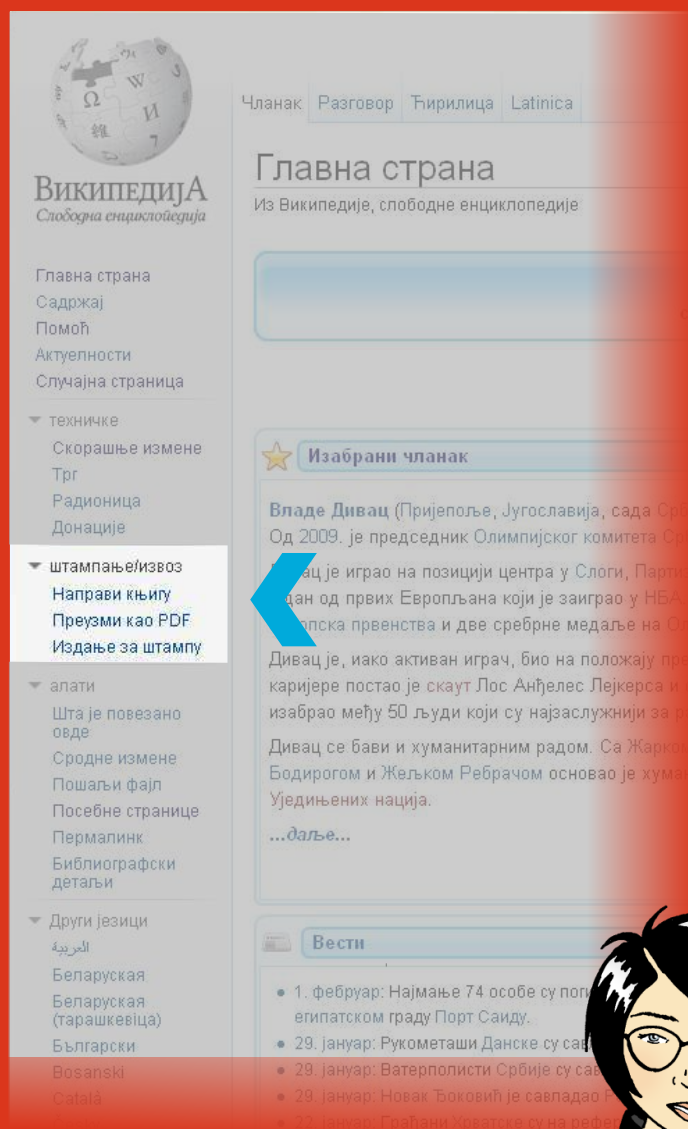
Користи песак да пишеш чланке. Не заборави да притиснеш **Сачувај страницу** када завршиш уређивање. Када си спреман потражи другог уредника који је можда заинтересован за ту тему. Један од начина да га пронађеш је да погледаш **Историју** неког чланка сличне садржине и видиш ко га је уређивао. Остави поруку за тог корисника на **Страници за разговор**, са захтевом да ти погледа чланак. Након свега тога, ископирај садржај чланка из свог песка, иди на одабрано име, притисни **Уреди**, залепи садржај и сачувај страницу. Сада када си написао нови чланак, ту није крај, можеш направити везе ка њему у чланцима где се помиње његово име.

Пробај!

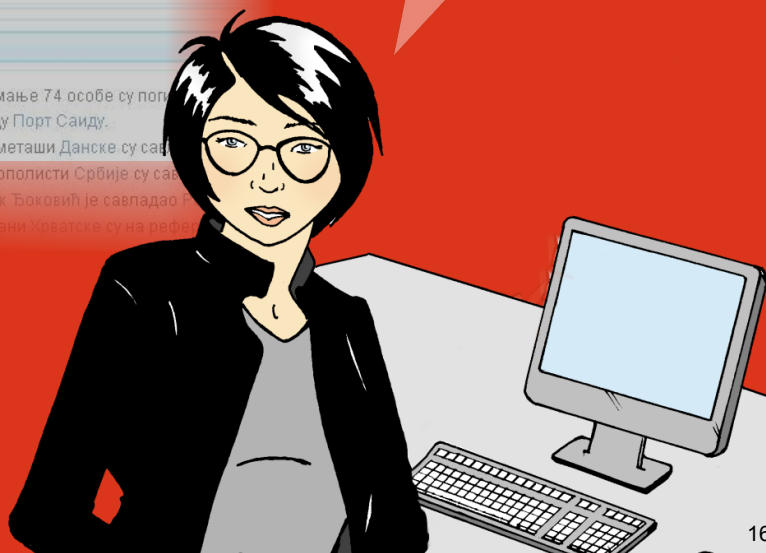
Која три елемента треба укључити у сваки чланак?
Изабери тачан одговор.

- Резиме, значај и изворе
- Резиме, слике и везу ка другом чланку
- Име, значај и изворе

Википедијанац

Пре пута у Мароко следећег месеца, искористићу опцију **Направи књигу**. Сакупићу све чланке који су ми потребни на једном месту и одштампати свој лични водич. Википедија има много више могућности него што сам првобитно мислила.

Време дефинитивно лети! Отишла сам на моје **Доприносе** и схватила да имам више од 100 измена. Много сам се забавила сарађујући са другим википедијанцима, пишући чланке и ширећи знање које је слободно за све!

Сад кад си прочитао Добродошлицу, у могућности си да:

- » Разумеш како функционише Википедија
- » Направиш кориснички налог
- » Разумеш Википедијин кориснички интерфејс
- » Наведеш неколико начина за допринос Википедији
- » Комуницираш са другим корисницима преко Странице за разговор
- » Објасниш како се развија неки чланак на Википедији
- » Наведеш одлике квалитеног чланка
- » Напишеш нови чланак

Овај едукативни садржај омогућио је пројекат **Викимедијина полица за књиге**. Да би преузео електронску верзију овог Водича или неку другу публикацију посети веб страну:

<http://bookshelf.wikimedia.org>

На наведеној страници се налазе и оригинални текстови који ти дају могућност да их преведеш, прилагодиш и користиш.

Пробај! Решења и одговори

Како функционише Википедија?

Ко може да уређује чланке на Википедији?

- Свако ко има приступ интернету

Википедијин кориснички интерфејс

Маријин пријатељ Немања је почео да уређује чланак и схватио је да су му потребне информације о Википедијиним смерницама, општим стандардима и помоћи за кориснике. Где може пронаћи помоћ?

- Помоћ

Како могу да доприносим

Марија воли да фотографише места која посећује. Ако те слике пошаље на Википедију она је:

- Илустратор

Живот једног чланка

Шта чини вредновање чланка као Кандидата за изабрани?

- Вредновање групе википедијанаца

Које су одлике квалитетног чланка?

Које квалитете треба да има енциклопедијски чланак?

- Веродостојне изворе
- Неутралну тачку гледишта
- Закључак, структуру, наводе

Писање новог чланка

Која три елемента треба укључити у сваки чланак?

- Резиме, значај и изворе

Да ли си и ти један од 550 милиона људи који свакодневно користе Википедију?

Већина људи широм света користи Википедију као помоћ при школским обавезама, пословним плановима, личним истраживањима и плановима за путовања. Користе је како би подстакли нове идеје и добили инспирацију. Користе је како би сазнали више о удаљеним државама, античким културама, уметности, политичким вођама, скорошњим догађајима и др.

Добродошли на Википедију је водич за свакога ко жели да начини нови корак и помогне да се скупи и дели целокупно људско знање.

Прати Марију и њене прве измене на Википедији. За то време научићеш основне концепте, водиле, информације и алатке који ће ти помоћи да започнеш свој допринос на Википедији.

Издавач:

Викимедија Србије

Батутова бр. 9

11000 Београд, Србија

Викимедијина фондација је непрофитно удружење које управља Википедијом и другим сестринским пројектима.

Превод са енглеског језика: Иван Матејић

Лектура и коректура: Марија Богдановић

